

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Pastuszko

Robert Burek (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. Funduszu Wierzytelności Funduszu Inwestycyjnego
Zamkniętego

przeciwko D. K.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych 5 czerwca 2024 r.,

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu
upominawczym Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 listopada 2017 r.,
sygn. I Nc 1448/17,

**1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje
sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we
Wrocławiu;**

**2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego
wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Pismem z 6 listopada 2023 r. Prokurator Generalny wywiódł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 listopada 2017 r., I Nc 1448/17, w sprawie z powództwa P. Niestandaryzowanego Funduszu Wierzytelności Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w W. (obecna nazwa powoda) przeciwko D. K. o zapłatę.

Na podstawie art. 89 § 1 i § 2 oraz art. 115 § 1 i 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1093; dalej: „ustawa o SN”) z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności orzeczeń sądowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem w wyniku wydania skarżonego nakazu zapłaty doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej, zasady legalizmu, zasady równości wobec prawa, zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, zasady ochrony praw majątkowych oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie orzeczenia, wynikającego z zawartej przez pozwaną nieważnej umowy kredytu, której zapisy, niezgodnione indywidualnie z pozwaną, jako konsumentką, kształtowały jej prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy oraz przekraczały zasadę swobody umów, Prokurator Generalny zaskarżył ww. nakaz zapłaty – w całości.

Na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy o SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

I. naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, a mianowicie: zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (art. 76), zasady równości i ochrony praw majątkowych (art. 32 i 64) oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej (art. 45 ust. 1), poprzez wydanie przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu kwestionowanego nakazu zapłaty z rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego i materialnego, bez zbadania z urzędu potencjalnej nieważności części postanowień umowy kredytowej zawartej

z pozwaną przez wierzyciela pierwotnego – Bank S.A., w oparciu o którą powód wywiódł żądanie zapłaty, pomimo istnienia obowiązku podejmowania przez sądy działań chroniących wszystkich konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a w konsekwencji niezasadnym zasądzeniu od pozwanej zapłaty na rzecz powoda, podczas gdy z treści zgromadzonych w sprawie dowodów wynika, że powód swoje roszczenie wywodził na podstawie nieważnej umowy kredytu hipotecznego denominowanego do CHF, jako sprzecznej z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 385¹ k.c., której postanowienia określały wzajemne świadczenia stron w sposób nieadekwatny, umożliwiając poza jakąkolwiek kontrolą swobodne kształtowanie wzajemnego świadczenia pozwanej, a tym samym ukształtowanie obowiązków i uprawnień stron pozostawało w sprzeczności z naturą umowy kredytu i jako takie przekraczało granicę swobody umów;

II. rażące naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 58 § 1, 2 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c. i art. 385² k.c., poprzez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie z urzędu, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe E. nr [...] zawarta 21 kwietnia 2008 r. pomiędzy D. K. a Bank S.A. z siedzibą w W. – Bank S.A. [...] Oddział w W. (wierzycielem pierwotnym), w oparciu o którą powód, w wyniku cesji wierzytelności, wywiódł żądanie zapłaty – jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel, z uwagi na zawarte niedozwolone postanowienia umowne – klauzule abuzywne określone w § 2 ust. 1, § 2 ust. 2, § 4 ust. 1a, § 9 ust. 2 umowy kredytu – kształtujące w sposób całkowicie dowolny przez Bank kurs CHF, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy kwotę żadaną w pozwie, są sprzeczne z zasadą ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w związku z tym umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 2 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą;

III. rażące naruszenie prawa polegające na błędnej wykładni i niewłaściwym zastosowaniu przez Sąd orzekający w sprawie norm wyrażonych w przepisach art. 499 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania) w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 385¹ § 1-4 k.c. w zw. z art. 385² k.c. poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy przedłożona wraz z pozwem

umowa kredytu nie zawierała niewiążących pozwaną klauzul niedozwolonych, w zakresie, w jakim regulowała sposób wyliczenia kwoty kredytu podlegającej spłacie i wysokość poszczególnych rat poprzez odwołanie do kursów z Tabel kursów obowiązujących w Banku, które to postanowienia nie zostały indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcą będącym konsumentem oraz mogły kształtować jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, co powinno skutkować uznaniem ich za abuzywne oraz wymagało dokonania oceny ewentualnego skutku ich wyeliminowania ze stosunku zobowiązaniowego pomiędzy stronami, w tym ustalenia, czy czynność prawna zawarta pomiędzy nimi pozostawała ważna, a jeżeli tak, to w jakim zakresie oraz zobowiązywało Sąd do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i skierowanie sprawy do postępowania według przepisów ogólnych i wyznaczenia rozprawy.

W oparciu o powyższe zarzuty – rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej – Prokurator Generalny na zasadzie art. 91 § 1 ustawy o SN oraz na podstawie art. 388 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia, tj. nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 listopada 2017 r., I Nc 1448/17, i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny przedstawił stan faktyczny i prawny sprawy. Jak wskazał, nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 22 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu, I Nc 1448/17, nakazał D. K. zapłacić na rzecz P. Niestandaryzowanego Funduszu Wierzytelności Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w W. (obecna nazwa powoda) kwotę 363.369,54 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 2 listopada 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 11.760,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Na uzasadnienie powództwa P. podniosła, że D. K. 21 kwietnia 2008 r. zawarła z wierzycielem pierwotnym Bank S.A. umowę kredytu hipotecznego nr [...], mocą której bank udzielił jej kredytu w kwocie 180.000,00 zł, denominowanego

(waloryzowanego) kursem franka szwajcarskiego (CHF) (dalej: „umowa kredytu”). Zabezpieczenie spłaty zobowiązań z umowy kredytu stanowi hipoteka kaucyjna na nieruchomości pozwanej położonej w M., dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą nr [...] (dalej: „nieruchomość”).

Wobec zaprzestania regulowania zobowiązań następcą prawny Bank S.A. – Bank1 S.A. pismem z 25 lutego 2013 r. dokonał wypowiedzenia umowy kredytu. Przeliczono wtedy całość zadłużenia wyrażonego w walucie obcej na walutę polską. W dniu 26 stycznia 2015 r. Bank 1 S.A. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny, któremu Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków 13 lutego 2015 r. postanowieniem o sygn. akt I Co 219/15 nadał klauzulę wykonalności.

W dniu 10 listopada 2015 r. wierzyciel pierwotny – Bank 1 S.A. zawarł z P. umowę przelewu wierzytelności wynikających z umowy kredytu. Cena kupna wierzytelności wynosiła 12.000,00 zł. Na skutek cesji wierzytelności doszło do zmiany wierzyciela hipotecznego w księdze wieczystej nieruchomości.

Do pozwu zostały dołączone między innymi: 1) umowa kredytu hipotecznego nr [...], 2) ogólne warunki kredytowania w zakresie udzielania kredytów na cele mieszkaniowe oraz kredytów i pożyczek hipotecznych w Banku S.A., 3) odpis zwykły KW nr [...], 4) wypowiedzenie umowy, 5) bankowy tytuł egzekucyjny nr [...] ([...]), 6) postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków sygn. akt I Co 219/15, 7) umowa sprzedaży wierzytelności z 10 listopada 2015 r. wraz z wyciągiem z wykazu wierzytelności.

Wobec niezłożenia przez pozwaną sprzeciwu, nakaz zapłaty uprawomocnił się 20 lutego 2018 r., następnie 21 marca 2018 r. nadano nakazowi klauzulę wykonalności.

Z treści postanowień umowy kredytu wynika, że jest to kredyt indeksowany do waluty CHF. Kredyt indeksowany jest kredytem wyrażonym w walucie polskiej, która jest przeliczana w momencie jego wypłaty na równowartość kredytu w walucie obcej według kursu kupna waluty obcej stosowanego przez bank. Klauzula indeksacyjna jest to zapis, który wprowadza uzależnienie wartości kapitału do spłaty oraz wysokość comiesięcznej raty od konkretnego w danym momencie kursu, np. franka.

Kredyt został udzielony na okres 300 miesięcy od dnia 21 kwietnia 2008 r. do dnia 21 kwietnia 2033 r. na zasadach określonych w umowie kredytu oraz Ogólnych Warunkach Kredytowania (§ 2 ust. 1 umowy kredytu). Kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu miała zostać określona według kursu kupna dewiz dla ww. waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu (§ 2 ust. 2 umowy kredytu). O wysokości wykorzystanego kredytu denominowanego (waloryzowanego) wyrażonej w walucie CHF, wysokości odsetek w okresie karencji oraz wysokości rat kapitałowo-odsetkowych w walucie CHF, bank miał poinformować kredytobiorcę w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykorzystania kredytu na zasadach określonych w Ogólnych Warunkach Kredytowania (§ 2 ust. 3 umowy kredytu). Kredyt był wykorzystywany w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu wykorzystania kredytu (§ 4 ust. 1a umowy kredytu).

Oprocentowanie (stopa procentowa) kredytu w całym okresie kredytowania było zmienne i stanowiło sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży banku w wysokości 2,00 punktów procentowych, z zastrzeżeniem ust. 6 umowy (§ 8 ust. 1 umowy kredytu). W dniu zawarcia umowy kredytu oprocentowanie kredytu wynosiło 4,89% w stosunku rocznym i jest równe stawce odniesienia, którą jest stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku, z ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc zawarcia umowy kredytu publikowanej na stronie serwisu R. lub też na jakimkolwiek ekranie zastępczym, powiększonej o marżę banku, o której mowa w ust. 1 (§ 8 ust. 2 umowy kredytu). Pierwsza zmiana oprocentowania wynikająca ze zmiany stawki odniesienia określonej w ust. 2 miała nastąpić w miesiącu kalendarzowym następującym po miesiącu, w którym została zawarta umowa kredytu, w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej (§ 8 ust. 3 umowy kredytu). Kolejne zmiany oprocentowania dokonywane miały być w trzymiesięcznych okresach odsetkowych, począwszy od dnia dokonania pierwszej zmiany oprocentowania przewidzianej w ust. 3 odpowiednio do zmiany stawki odniesienia, każdorazowo w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej (§ 8 ust. 4 umowy kredytu). Podstawą do ustalenia oprocentowania na zasadach

określonych w ust. 3 i 4 miała być stawka odniesienia, która jest stawką rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku, publikowana na stronie LIBOR01 serwisu R. lub też na jakimkolwiek ekranie zastępczym, o godzinie 11.00 czasu „londyńskiego” z dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania zmiany (§ 8 ust. 5 umowy kredytu). Rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu wynosiła w dniu zawarcia umowy 5,74% (§ 8 ust. 10 umowy kredytu), zaś całkowity koszt kredytu w dniu zawarcia umowy kredytu wynosił 116.036,85 zł (§ 8 ust. 11 umowy kredytu).

Szacunkowa, łączna kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji, do których zapłaty zobowiązany był kredytobiorca obliczona na dzień zawarcia umowy wynosiła 135.021,85 zł. Ostateczna wysokość łącznej kwoty zależała od wysokości oprocentowania kredytu w okresie obowiązywania umowy kredytu i kosztów związanych z ustanowieniem prawnych zabezpieczeń jego spłaty (§ 8 ust. 12 umowy kredytu).

Na mocy umowy kredytu, kredytobiorczyni zobowiązała się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 300 ratach miesięcznych w dniu 21 każdego miesiąca, począwszy od dnia 21 maja 2008 r. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określona jest w CHF. Spłata rat kapitałowo-odsetkowych dokonywana jest w złotych po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu spłaty. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych w złotych była uzależniona od wysokości kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w banku w dniu spłaty, a tym samym zmiana wysokości kursu waluty miała wpływ na ostateczną wysokość spłaconego przez kredytobiorcę kredytu.

Umowa kredytu była umową adhezyjną. Została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego przedłożonego przez bank. Bank nie dopuszczał wprowadzenia do umowy kredytu jakichkolwiek zmian samodzielnie przez kredytobiorcę, ani też negocjowania treści postanowień umownych.

Kredytobiorczyni wskutek zdarzeń losowych – śmierci męża, choroby i w następstwie poważnych problemów finansowych – zaprzestała spłaty rat kredytu. Konsekwencją było wypowiedzenie przez bank umowy kredytu oraz sprzedaż wierzytelności z niej wynikającej przysługującej bankowi względem pozwanej.

Pismem z 4 grudnia 2023 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył powód – P. Niestandaryzowany Fundusz Wierzytelności Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W., reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Wniósł on o: 1. oddalenie skargi nadzwyczajnej, 2. rozpoznanie sprawy pod nieobecność strony powodowej. W podsumowaniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną jej autor wskazał: „w okolicznościach sprawy nie może być żadnych wątpliwości, że co do zasady, wydanie przez Sąd Okręgowy nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym było prawidłowe, zarówno na gruncie przepisów procedury, jak i prawa materialnego. Pozwana nie zaskarżyła wydanego w sprawie nakazu zapłaty, wobec czego przyjąć należy, że zgodziła się z wydanym w sprawie rozstrzygnięciem nie tylko co do zasady, ale i co do wysokości. O ile przy tym sąd jest obowiązany z urzędu badać umowę konsumencką pod kątem występowania w jej treści postanowień niedozwolonych, o tyle, sąd nie może zastępować pozwanego konsumenta w zakresie formułowania konkretnych zarzutów odnoszących się do okoliczności wynikających z ewentualnych zapisów umownych” (s. 7).

Pismem z 7 grudnia 2023 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożyła pozwana – D. K., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika. W *petitum* pisma wskazano, że pozwana „przychyla się do wniosków wyrażonych przez Prokuratora Generalnego w skardze nadzwyczajnej, popiera ww. skargę w całości oraz wnosi o uwzględnienie skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego, tj. uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej”. Dodatkowo podniesiono, że roszczenie P., uwzględnione w nakazie zapłaty, w chwili wniesienia pozwu było przedawnione (s. 3).

Następco, w wyniku wniesienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Okręgowy we Wrocławiu sporządził uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty (k. 186-191 akt nadesłanych).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżone orzeczenie, tj. prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z 22 listopada 2017 r., I Nc 1448/17, wydany przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej

wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Przechodząc do zasadniczych rozważań Sąd Najwyższy wskazuje, że Prokurator Generalny postawił zaskarżonemu orzeczeniu zarzuty, których charakter sprowadza się do okoliczności zaniechania zbadania istoty sprawy (przede wszystkim treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentką), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce oraz nieprzeprowadzeniu badania, czy umowa kredytu jest ważna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul niedozwolonych zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. Z tak ukształtowanego zarzutu wynika, że przede wszystkim doszło do naruszenia określonej w art. 76 Konstytucji RP zasady ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez zasądzenie od pozwanej należności wynikającej z umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru postanowień umowy, z której wynikało zobowiązanie zabezpieczone hipoteką na nieruchomości.

Powyższe zarzuty (i przedstawioną na ich poparcie argumentację) uznać należy za zasadne. W tym miejscu Sąd Najwyższy wyraźnie jednak podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzywności) szczegółowych postanowień umownych, ale brak ich zbadania w toku postępowania upominawczego przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu.

Nie wymaga szerszego uzasadnienia twierdzenie, że liczne umowy kredytowe indeksowane do waluty obcej (ściślej: franka szwajcarskiego) są w ostatnim czasie skutecznie podważane przed sądami powszechnymi. Wokół tzw. problematyki frankowej narosło bogate orzecznictwo, w tym judykatura Sądu Najwyższego – „uwięczona” wydaniem przez Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Cywilnej uchwały z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22.

Analiza uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, sporządzonego już po wniesieniu skargi nadzwyczajnej (k. 186-191 akt nadesłanych), pozwala wysnuć wniosek, że w niniejszej sprawie Sąd *meriti* nie zbadał ważności

i charakteru postanowień zawartej przez strony umowy (stosunku podstawowego). Tymczasem w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem miał taką wyraźną powinność. W ocenie Sądu Najwyższego, nie sposób stwierdzić by Sąd Okręgowy we Wrocławiu dokonał analizy postanowień umownych z perspektywy treści art. 385¹ k.c. Zgodnie z § 1 przedmiotowego przepisu, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Stwierdzić należy więc, że brak przeprowadzenia badania treści umowy świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi w tym przypadku nie zapewniono.

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Z kolei na mocy art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W badanej sprawie należy uznać, że doszło do działania zagrażającego bezpieczeństwu konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 ustawy zasadniczej. Bezpieczeństwo, o którym w art. 76 Konstytucji RP, należy ujmować szeroko. W szczególności, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, obejmuje ono także bezpieczeństwo prawne. W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19, wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki,

których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok TK z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych (wyrok TK z 14 czerwca 2000 r., P 3/00). Zatem jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (w tym duchu, wiążąc kwestię bezpieczeństwa prawnego z potencjalnym naruszeniem art. 76 i art. 2 Konstytucji RP Sąd Najwyższy wypowiedział się już wiele razy, zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19; z 11 maja 2022 r., I NSNc 408/21). Wyprowadzono stąd wniosek, że wydanie nakazu zapłaty z naruszeniem przepisów prawa może zostać uznane za godzące w zasadę zaufania obywateli do państwa i prowadzić do zasadności skargi nadzwyczajnej (wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21).

W dniu wydania zaskarżonego nakazu zapłaty (22 listopada 2017 r.) relewantne dla postępowania upominawczego przepisy k.p.c. posiadały następujące brzmienie: nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu: 1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne; 2) przytoczone okoliczności budzą wątpliwość; 3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego; 4) miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju (art. 499); w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym (art. 498 § 2 k.p.c.).

W uzasadnieniu zaskarżonego nakazu zapłaty Sąd Okręgowy ograniczył się do wyrażenia stanowiska, że: „Sąd dał w całości wiarę twierdzeniom strony powodowej i uznał, że dołączone do pozwu dokumenty, a to kopia umowy kredytu, wypowiedzenie umowy oraz wezwania do zapłaty w całości udowadniają wysokość i zasadność roszczenia” (s. 5), „ponadto Sąd miał na uwadze, iż nie wystąpiły

w niniejszej sprawie przesłanki negatywne przewidziane w wersji art. 499 par. 1 k.p.c. obowiązującej w chwili orzekania (...). Sąd nie stwierdził istnienia żadnej z ww. przesłanek i mając powyższe na względzie, jak również ustalony stan faktyczny sprawy, na mocy art. 498 par. 1 k.p.c. wg stanu na dzień wniesienia pozwu, orzekł jak w nakazie zapłaty z dnia 22.11.2017 r.” (s. 6). W uzasadnieniu nie odniesiono się w żaden sposób do oceny umowy kredytu pod kątem ważności i skuteczności zawartych w niej szczegółowych postanowień umownych.

Tymczasem należy wyraźnie podkreślić, że ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy. Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie orzekającym, sąd, także w postępowaniu upominawczym, winien badać umowę stanowiącą podstawę dochodzonego roszczenia pod kątem jej ważności i wiążącego skutku jej postanowień.

W ocenianym postępowaniu wydano nakaz zapłaty, podczas gdy prawidłowe działanie skutkować powinno skierowaniem sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym (art. 498 § 2 k.p.c. w brzmieniu z daty orzekania). Konsekwencją przyjęcia, że także w postępowaniu upominawczym sąd ma obowiązek badania ważności i skutku wiążącego umowy łączącej strony, musi być stwierdzenie, że zaniechanie dokonania tego stanowi rażące naruszenie prawa i prowadzi do uwzględnienia skargi nadzwyczajnej. Przy tym raz jeszcze wypada podkreślić, że Sąd Najwyższy nie przesądza o nielegalności (abuzywności) szczegółowych postanowień spornej umowy kredytu. Przyczyną uchylecia nakazu zapłaty jest jedynie brak ich zbadania w toku postępowania upominawczego przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu.

Ponownie rozpatrując sprawę, Sąd Okręgowy dokona jej wszechstronnej analizy, biorąc pod uwagę relewantne przepisy prawa materialnego i procesowego oraz poglądy Sądu Najwyższego wyrażone powyżej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN, uchylił w całości nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 listopada 2017 r., I Nc 1448/17, i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. O wzajemnym zniesieniu

kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN.

Zdanie odrębne od orzeczenia i uzasadnienia złożył Robert Burek (ławnik Sądu Najwyższego)

[SOP]

[ms]